

Komparativna analiza studija glazbene pedagogije u Zagrebu i Grazu

Šrut, Andrea

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Music Academy / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:493615>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VIII. ODSJEK

ANDREA ŠRUT

KOMPARATIVNA ANALIZA STUDIJA
GLAZBENE PEDAGOGIJE U ZAGREBU I
GRAZU

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VIII. ODSJEK

KOMPARATIVNA ANALIZA STUDIJA GLAZBENE
PEDAGOGIJE U ZAGREBU I GRAZU

DIPLOMSKI RAD

Mentor: red. prof. art. Marina Novak

Student: Andrea Šrut

Ak.god. 2016/2017.

ZAGREB, 2017.

DIPLOMSKI RAD ODOBRILO MENTOR

red. prof. art. Marina Novak

Potpis

U Zagrebu, _____

Diplomski rad obranjen _____

POVJERENSTVO:

1. _____

2. _____

3. _____

OPASKA:

PAPIRNATA KOPIJA RADA DOSTAVLJENA JE ZA POHRANU KNJIŽNICI MUZIČKE

AKADEMIJE

Sažetak

Ovaj rad bavi se usporedbom studija *Glazbene pedagogije* na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu i studija *Glazbenog odgoja* na Sveučilištu za glazbu i izvedbene umjetnosti u Grazu. Prikazan je nastavni plan i program oba studija, koji je zatim uspoređen uz detaljan opis kolegija. Ukazuje se na njihove sličnosti i razlike, te prednosti i mane, uzimajući u obzir okolnosti kojima su izložene.

Ključne riječi: *glazbena pedagogija, glazbeni odgoj, nastava glazbe, KUG, MUZA, usporedba nastavnih programa*

Abstract

The aim of this paper is to compare two study programmes: *Music Pedagogy* at the Academy of Music in Zagreb and *Music Education* at the University of Music and Performing Arts Graz. The curriculum of both study programmes is presented, then compared with detailed course description. The paper points to their similarities and differences, as well as their advantages and disadvantages, taking into account the circumstances they are exposed to.

Key words: *Music pedagogy, Music education, teaching music, KUG, MUZA, comparison of curricula*

Zusammenfassung

Ziel dieser Arbeit ist es, zwei Studiengänge zu vergleichen: Musikpädagogik an der Musikakademie Zagreb und Musikerziehung an der Kunstuniversität Graz. Das Curriculum beider Studiengänge wird vorgestellt, dann vergleicht mit der detaillierten Kursbeschreibung. Die Arbeit zeigt ihre Ähnlichkeiten und Unterschiede sowie die Vor- und Nachteile unter Berücksichtigung der Umstände, die sie ausgesetzt sind.

Schlüsselwörter: *Musikpädagogik, Musikerziehung, Musikunterricht, KUG, MUZA, Vergleichung der Lehrpläne*

Sadržaj

1. Uvod	7
2. Glazbena pedagogija kroz povijest.....	8
2.1. Povijesni razvoj glazbenog odgoja.....	8
2.2. Glazbeni odgoj u Hrvatskoj.....	9
2.3. Nastava glazbe u Austriji	11
2.4. Razvoj glazbenih škola kroz hrvatsku povijest	12
2.5. Važnost glazbene pedagogije u Europi	14
3. Glazbenopedagoški studiji	15
3.1. <i>Glazbena pedagogija</i> na Muzičkoj akademiji u Zagrebu	15
3.2. <i>Glazbeni odgoj</i> na Sveučilištu za glazbu i izvedbene umjetnosti u Grazu.....	16
4. Prijemni ispit kao ključni selekcijski postupak.....	17
5. Usporedba nastavnog plana i programa.....	20
5.1. Individualna nastava.....	21
5.1.1. Instrument	21
5.1.2. Pjevanje.....	22
5.1.3. Javni nastupi i vrednovanje studenata.....	22
5.2. Nastava u manjim grupama	23
5.2.1. Instrumenti u školskoj praksi	23
5.2.2. Dirigiranje i vođenje zborova	25

5.3. Ostala grupna nastava	26
5.3.1. Glazbenoteorijski i muzikološki predmeti	26
5.3.2. MUZA: moduli i ostali kolegiji	28
5.3.3. Ansambli	30
5.4. Pedagoški predmeti i praksa.....	31
5.4.1. Pedagoški predmeti na MUZA-i	31
5.4.2. Pedagoški predmeti na KUG-u	32
5.5. Njegovanje ostalih grana umjetnosti na KUG-u	34
5.5.1. Interdisciplinarni projektni tjedan.....	35
5.5.2. Umjetnički projekt	36
5.5.3. Kolegiji iz drugih umjetničkih područja	37
5.6. Njegovanje tradicijske glazbe	37
5.7. Jazz i popularna glazba	38
6. Izlazne kompetencije	40
7. Zaključak.....	46
8. Literatura.....	48
9. Popis tablica.....	51

1. Uvod

Glazbeno se obrazovanje u Austriji, pa tako i u čitavoj Zapadnoj Europi, političkim i društvenim okolnostima zadnjih nekoliko desetljeća vidno razlikuje od onoga u Hrvatskoj, odnosno u svim državama istočnog dijela Europe koje su bile pod režimom socijalizma ili komunizma nakon završetka Drugog svjetskog rata. Prvenstveno je bitno razumjeti povijesnu podlogu koja ukazuje na to koliko su političke, svjetonazorne, socijalne i društvene razlike između istočnog i zapadnog dijela Europe bile velike. Shodno tome lako je uvidjeti i razlike u današnjem svakodnevnom razvoju i obrazovanju, počevši od kućnog odgoja djeteta, pa sve do pedagoškog pristupa u odgojno-obrazovnim institucijama, općeobrazovnog sustava, te sportskih i umjetničkih sfera, kao što su ples i u konačnici – glazba. Iako su devedesetih godina, padom socijalizma te raspadom u manje samostalne države, razlike u umjetničkom odgoju i obrazovanju sve manje i manje, posebice u zemljama kao što su Slovenija i Hrvatska, i dalje su itekako prisutne. Stoga je za pretpostaviti da će se razlikovati i sami studiji umjetničkog, odnosno glazbenopedagoškog usmjerenja. Uz neophodno razumijevanje šire slike, u detaljnijem fokusu nalaze se glazbenopedagoški studiji na visokim učilištima u Zagrebu (Muzička Akademija, *u nastavku: MUZA*) i Grazu (Sveučilište za glazbu i izvedbene umjetnosti, *u nastavku: KUG*).

Radi shvaćanja uzročno-posljedične veze, prilikom izrade rada inicijalno je korištena povijesna metoda, kako bi se pobliže opisala povijest glazbenog odgoja općenito. Središnji dio diplomskog rada sastoji se od izlaganja osnovnih karakteristika glazbenopedagoških studija u Zagrebu i Grazu, od prijemnog ispita do detaljnog opisa kolegija koje su studenti dužni, odnosno u mogućnosti slušati tijekom svog školovanja. U rad su također uključeni i načini rada profesora, te kao najvažnije i izlazne kompetencije samih studenata. Komparativnom metodom ukazuje se na sličnosti i razlike između ova dva studija. Naposljetku, ovom se radu pristupa i svojevrsnom induktivnom metodom, odnosno vlastitim promatranjem, doživljajem i iskustvom.

2. Glazbena pedagogija kroz povijest

2.1. Povijesni razvoj glazbenog odgoja

U prvobitnim je zajednicama svojevrsni glazbeni odgoj bio prisutan u sklopu magijskih obreda. Već se u tom razdoblju pjesmom i svirkom na primitivnim instrumentima učilo istjerivanju sila i ugađanju božanstvima, ili kao pomoć ljudima u radu i ratu, veselju ili tuzi (Požgaj, 1975, 11-12).

U starim je grčkim kulturama glazbeni odgoj služio odgojno-obrazovnom procesu. U tom se razdoblju težilo Platonovoj filozofiji, koja je glazbi pridavala najvažniju odgojnu ulogu. Glazba kao takva dobiva veliki značaj u čitavom društvenom životu (Rojko, 2012, 6). Platonovo filozofsko stajalište nalaže kako čovjeka treba učiniti osjetljivim za glazbenu umjetnost, odnosno odgojiti ga.

Kroz razdoblje srednjeg vijeka glazba je, kao i gotovo sve aktivnosti, bila u službi crkve. U tom periodu javljaju se pjevačke škole, koje su se temeljile na mehaničkom učenju i pamćenju brojnih liturgijskih napjeva. Razvijene su nove metode učenja, od heironomije i neuma, do solmizacije Guida d'Arezza, koja se kao mnemotehničko sredstvo održala do danas (Požgaj, 1975, 12).

Doba reformacije donosi mnogobrojne promjene u pogledu svjetonazora, a shodno time i glazbenog odgoja – kako sadržajno, tako i metodički. U crkveno pjevanje i škole uvedene su narodne melodije, s obrazloženjem kako bi se trebale pjevati sve društveno uobičajene pjesme, što je bilo prilično progresivno razmišljanje za to doba. Osim toga, poboljšan je i pedagoški pristup učeniku kroz didaktičke aktivnosti i shvaćanje samog učenika. Jean-Jacques Rousseau svraća pozornost na uvažavanje dječjih potreba i prirodnog razvoja njihovih glazbenih sposobnosti (Požgaj, 1975, 12).

Početak 19. stoljeća švicarski pedagog Johann Heinrich Pestalozzi postavlja jedan od najvažnijih temelja za razvoj obrazovanja općenito. Pestalozzi se zalagao za to da se polazi od lakših i jednostavnijih zadataka, pa tek onda postepenim putem prema onim kompleksnijima (Svalina, 2015, 17). U tom duhu djeluju i pojedini glazbeni pedagozi, kao što su Fröbel i Horschig, koji se zalažu za njegovanje stvaralaštva kod djece. U ovom se razdoblju također postavljaju i prvi zahtjevi za primjereno i svrsishodno obrazovanje nastavnika (Požgaj, 1975, 13). Osim toga,

period je značajan za glazbenu nastavu po tome što dolazi do mnogobrojnih rasprava o metodama učenja te savladavanja intonacije. Nastava glazbe ulazi u gimnazije, a također dolazi i do pojave brojnih pjesmarica (Rojko, 2012, 12). Razdoblje od polovice 19. stoljeća pa sve do danas zasigurno je najbogatije u području brojnih novih metoda glazbenog opismenjivanja. U prvi plan stupa pjevanje, a u pojedinim europskim zemljama, poglavito u Njemačkoj, glazba dobiva sve veću vrijednost i time zauzima sve više mjesta u nastavnim planovima i programima na svim stupnjevima obrazovanja (Požgaj, 1975, 13).

2.2. Glazbeni odgoj u Hrvatskoj

Kroz hrvatsku je povijest glazbenopedagoška praksa i teorija, kao i svugdje u Europi, bila pretežito povezana uz crkvu, i to kroz razne župne, katedralne te samostanske škole. U takvim je školama bila prisutna svojevrsna nastava pjevanja. Do 18. stoljeća postojale su tek poneke škole pjevanja, i to na području Istre i Dalmacije, no one su bile rezervirane isključivo za aristokratsku djecu. Hrvatska je u školstvu, kao i u mnogočemu drugome, oduvijek zaostajala za ostatkom Europe (Rojko, 2012, 14).

Kroz čitavo 18. i 19. stoljeće hrvatski se školski sustav razvijao pod utjecajem Austrije. Pjevanje pretežno crkvenih pjesama uvedeno je u opće pučke škole u drugoj polovici 19. stoljeća, a nastava glazbe ubrzo je ušla i u gimnazije pod tadašnjim njemačkim nazivom *Gesang* (*Pjevanje*). Takva se nastava bazirala na pjevanju, no iako je programom bilo previđeno i glazbeno opismenjivanje, ono se nije uvijek moglo ostvariti. To je, naravno, uvelike ovisilo o samom znanju i kompetencijama učitelja (Rojko, 2012, 14).

U 20. stoljeću sve do Drugog svjetskog rata glazbena se nastava i dalje odvijala u osnovnim i srednjim školama, a javljala se pod nazivom *Pjevanje*, dok je ponegdje bio ustaljen i naziv *Muzika* (Rojko, 2012, 15). Kao i ranije, javljao se problem osposobljenosti učitelja. Iako su u učiteljske škole bili uvedeni predmeti *Pjevanje* (solfeggio s teorijom), *Elementi harmonije*, *Povijest glazbe*, *Metodika glazbene nastave*, *Violina* i *Klavir* (kao neobavezan predmet), oni zasigurno nisu bili dovoljni za potpunu osposobljenost učitelja. Stoga je kvaliteta nastave uvelike ovisila o učitelju (Rojko, 2012, 15). Treba uzeti u obzir i premali broj sati nastave, što je također

jedan od važnih faktora neuspješnog ispunjavanja ciljeva nastavnog plana i programa, koji je u takvim slučajevima nerijetko zapadao u formalizam i verbalizam (Rojko, 2012, 16).

Nakon Drugog svjetskog rata situacija se isprva nije previše mijenjala. Predmet se u osnovnoj, četverogodišnjoj školi i dalje javljao pod nazivom *Pjevanje*, te se kao i prije odnosio na pjevanje po sluhu. U gimnazijama je, naime, planom i programom već u prva četiri razreda (tada se u gimnaziju kretalo nakon osnovne, četverogodišnje škole, pri čemu prvi razred gimnazije odgovara današnjem petom razredu osnovne škole) određeno glazbeno opismenjivanje kroz obradu intonacije, ritma, teorije, glazbenih oblika, tonskog sustava, poznavanja instrumenata, harmonije, a u sedmom i osmom razredu obrađivali su se i elementi povijesti glazbe. S vremenom se smanjuje broj nastavnih sati, ali program i dalje ostaje isti. Ovakav program sam po sebi bio je u praksi neizvediv, jer je polazio od činjenice da se glazbena nastava može kvalitetno izvoditi isključivo ako se bavi istim elementima kao nastava u glazbenoj školi, što je potpuno pogrešna pretpostavka (Rojko, 2012, 16-17).

Pedesetih godina 20. stoljeća u višim se razredima osmogodišnje osnovne škole predmet naziva *Glazbeni odgoj*. Uz već ustaljene elemente pjevanja po sluhu i opismenjivanja, program je također nalagao i slušanje glazbe te stvaralački rad. Sedamdesetih je godina ponovo smanjen broj sati, no program je u suštini ostao isti (Rojko, 2012, 18-19). Prema nastavnom planu i programu iz 1984. godine, predmet dobiva naziv koji je zadržan do dan danas – *Glazbena kultura*. Kao i prethodni, on ne predstavlja ništa novo niti inovativno, izuzev činjenice da se nešto više pažnje posvećuje slušanju glazbe.

Veća promjena stiže 2006./2007. kada u škole na snagu stupa novi Hrvatski nacionalni obrazovni standard (HNOS). Program se svodi na psihološko i kulturno-estetsko načelo. Psihološko načelo polazi od pretpostavke da se većina učenika voli i želi baviti glazbom, odnosno pjevanjem i sviranjem. S druge strane, kulturno-estetsko načelo nastavu glazbe promiče kao predmet kojime se učenika čini kompetentnim korisnikom glazbene kulture (Rojko, 2012, 132). Glavna karakteristika HNOS-a je otvorenost programa, čime se nastavniku daju određene slobode pri izvođenju nastave. Naime, on je u nastavni sat obavezan uključiti slušanje i upoznavanje glazbe, dok su sve ostale stavke stvar slobodnog izbora. Glazbena područja koja mogu biti obuhvaćena su slušanje, pjevanje, glazbene igre, elementi glazbenog pisma, sviranje, stvaralaštvo, te rad na računalu (Rojko, 2012, 133). Ideja otvorenosti programa polazi od toga da jedan školski sat

Glazbene kulture tjedno nije dovoljan za obradu svih područja, stoga je nastavniku stavljeno na izbor da radi ono što on smatra da je za svaki pojedini razred najbolje. Time u centru pažnje nije glazbeni sadržaj, već učenikova glazbena aktivnost (Rojko, 2012, 133). Također se velika pažnja pridaje izvannastavnim sadržajima, odnosno zboru i, gdje god je to moguće, orkestru (Rojko, 2012, 137).

2.3. Nastava glazbe u Austriji

Počeci glazbenog opismenjivanja u Austriji javljaju se u razdoblju srednjeg vijeka. Kao i u većini Europe, u tom periodu otvaraju se mnogobrojne pjevačke škole u sklopu srednjovjekovnih samostana. Uvođenjem obaveznog općeg obrazovanja 1774. godine pjevanje i sviranje postaju dio građanskog obrazovanja za „boga, cara i domovinu“, i to kroz pjevačka društva koja su promicala tu doktrinu. Nakon Drugog svjetskog rata veliki utjecaj na glazbenu pedagogiju u Austriji imali su mađarski i njemački glazbeni pedagozi (Peschl i Teiner, 1999, 8-9).

Kao što se naziv predmeta u Hrvatskoj mijenjao kroz povijest, isto tako je bilo i u Austriji. Predmet pjevanja je sve do Drugog svjetskog rata nekoliko puta mijenjao ime između *Gesang* i *Singen*, dok u doba nacizma dobiva općenitije ime – *Musik*. Školski predmet svoj konačni naziv – *Musikerziehung (Glazbeni odgoj)* – dobiva novim nastavnim planom i programom iz 1963. godine. Kroz čitavo 20. stoljeće pisane su brojne školske pjesmarice, koje su nerijetko bile ideološki nastrojene. Unatoč tome, predmet je među djecom bio omiljen (Peschl i Teiner, 1999, 9-10).

Devedesetih godina dvadesetog stoljeća dolazi do reforme u nastavi glazbe. Predstavljen je novi nastavni plan i program *Glazbenog odgoja* na svim razinama obrazovanja, koji se od starog razlikovao prvenstveno u sadržaju. Prema starom se programu, slično kao i u Hrvatskoj, nastava svodila uglavnom na pjevanje. S druge strane, u novom je programu bilo zastupljeno pjevanje, stvaranje glazbe, slušanje glazbe, kretanje uz glazbu, te glazbeno kreativni rad (Peschl i Teiner, 1999, 10).

Nabrojane komponente nastave zadržale su se sve do danas. Kao i u hrvatskim, tako i austrijskim općeobrazovnim školama nastava *Glazbenog odgoja* održava se jednom tjedno po jedan školski sat. Nastavu u nižim razredima drži razredni učitelj, što znači da kvaliteta uvelike ovisi o

njegovim sposobnostima i angažmanu. Dok je u Hrvatskoj najčešća izvannastavna aktivnost nastava zbora, u Austriji je veća prisutnost i drugih ansambala. Ovisno o organizaciji škole, moguće je pohađati zbor, sviranje u ansamblu ili glazbeno stvaralaštvo (Šulentić Begić i Begić, 2014, 25).

Jedna od specifičnosti austrijskog obrazovnog sustava je mogućnost pohađanja *Musikvoklsschule* ili *Musikhauptschule*. Takav tip škola utemeljen je sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća, i time predstavlja značajan razvoj glazbenog odgoja u Austriji (Peschl, Teiner, 1999, 11). Riječ je o općeobrazovnim školama s posebnim naglaskom na glazbenom obrazovanju ili s pojačanim glazbenim aktivnostima (Šulentić Begić, Begić, 2014, 25-26), gdje učenici imaju priliku svirati instrument, no „klasičnih“ glazbenoteorijskih predmeta u ovakvom tipu škole nema.

2.4. Razvoj glazbenih škola kroz hrvatsku povijest

Glazbene škole u Hrvatskoj osnivane su u okvirima glazbenih društava. Najpoznatije društvo današnji je *Hrvatski glazbeni zavod*. Odobreno od Kraljevskog ugarskog namjesništva u Budimu 1827. godine, prvo službeno ime društva bilo je *Societas filharmonica zagradiensis*, no najčešće se koristio neslužbeni naziv *Musikverein* (Šaban, 1982, 42-43).

Prva glazbena škola u Zagrebu osnovana je 1829. godine, te je kao takva jedna od najznačajnijih postignuća u prvim godinama djelovanja *Musikvereina*. Osnivanjem glazbene škole javljaju se dodatni financijski problemi. Naime, Poglavarstvo nije podupiralo ideju društva, jer je smatralo da je „glazba privatna stvar građana i država nije dužna potpomagati takva privatna nastojanja“ (Šaban, 1982, 50). Neviđeni entuzijizam članova društva imao je za posljedicu činjenicu da je ova škola, današnja glazbena škola Vatroslava Lisinskog, jedina u Hrvatskoj koja kroz brojne društvene neprilike ni u jednom trenutku nije prestala djelovati. S druge strane, sve su ostale glazbene škole u Hrvatskoj barem u jednom periodu svog postojanja bile prisiljene prekinuti s radom (Šaban, 1982, 60).

U svojim počecima škola je brojala tek 36 polaznika. Isprva su je smjeli pohađati isključivo dječaci, a tek desetak godina kasnije i djevojčice. Jedini cilj škole bio je osposobiti polaznike za rad u orkestru društva. Stoga su se podučavali violina, violončelo, ali i teorija s pjevanjem. U

kasnijim godinama uvedeni su i drveni puhački instrumenti kao drugi obvezni predmet uz jedan od već spomenutih. Školu su pohađale dvije vrste učenika – *pitomci* i *učenici*. *Pitomcima* je školovanje bilo besplatno, budući da su morali pismeno garantirati da će se maksimalno posvetiti glazbi te propisno školovati. S druge strane, *učenici* su imali obavezu plaćanja školarine. Oni su inicijalno pohađali neku drugu školu, a u ovoj stjecali glazbenu naobrazbu, te nisu imali ozbiljnu namjeru posvetiti se glazbi. Prvi statut, čiji je autor bio Juraj Wisner-Morgensten, nalagao je obavezno školovanje u glazbenoj školi u trajanju od tri godine, a nakon toga dodatne tri godine rada u orkestru. Nastavni je plan zahtijevao da učitelj svakog dana svakom učeniku drži individualnu nastavu, stoga nije ni neobično da su učenici u tako kratkom trogodišnjem roku bili sposobni za rad u orkestru (Šaban, 1982, 60-62).

Osim podučavanja instrumenata s ciljem osposobljavanja učenika za sviranje u orkestru, škola ubrzo širi svoj spektar i na glazbenopedagoške predmete. Naime, članovi društva zalagali su se za pridobivanje obrazovanja budućih nastavnika *Glazbenog odgoja* u svoje ruke. Drugim riječima, smatrali su da oni moraju biti ti koji će ih izučavati. Time su garantirali veću kompetentnost njihove buduće poduke (Šaban, 1982, 62).

Izuzev glazbene škole Hrvatskog glazbenog zavoda u Zagrebu, jedna od prvih javnih glazbenih škola u Hrvatskoj je i *Glazbena škola u Varaždinu*, nastala iz tadašnjeg varaždinskog *Musikvereina*. Utemeljena je 1828. godine, s ciljem da se u njoj školuju glazbeno nadarena djeca lošijeg imovinskog statusa (*Glazbena škola u Varaždinu*, 1998, 1). Dvije godine kasnije, u Osijeku je osnovano Društvo prijatelja glazbe (*Gesellschaft der Musikfreunde*). Kako je praksa do tada već nalagala, u sklopu društva otvorena je i glazbena škola, koja iste godine započinje s radom (Ban, 1996, 14). U Splitu je prva glazbena škola osnovana tridesetak godina kasnije, 1867. godine. Bila je to *Općinska glazbena škola*, koja je, kao i većina glazbenih škola u to doba, imala isti cilj, a to je bilo obrazovanje mladih bez obzira na društveni sloj ili vjeru. O samoj školi nije ostalo sačuvano mnogo izvora, iz čega se može pretpostaviti da nije imala duži vijek trajanja (Tomić Ferić, 2009, 285).

Glazbene škole kroz povijest postaju javno dobro, o čemu nam govori i Pravilnik o nižim muzičkim školama, gdje prosvjetne vlasti opisuju glazbene škole kao javno dobro, odnosno kao „*niže muzičke škole najmasovnijeg tipa, da služe za podizanje muzičke kulture u najširim slojevima i kao osnov daljem školovanju omladine*“ (Markasović, 1998, 50-52). One su do danas

ostale javne škole, kako u Hrvatskoj, tako i u ostalim bivšim socijalističkim državama. Danas je u Hrvatskoj registrirana 81 glazbena škola kao članica Hrvatskog društva glazbenih i plesnih pedagoga (*HDGPP: članice*, 2017).

2.5. Važnost glazbene pedagogije u Europi

Glazbena pedagogija kao znanstvena disciplina značajno se počela razvijati u dvadesetom stoljeću. Prvi je puta institucionalizirana dvadesetih i tridesetih godina kroz Kestenbergovu reformu. Leo Kestenberga (1882-1962) bio je njemački glazbeni pedagog židovskog podrijetla koji je djelovao u razdoblju Weimarske republike. Kroz strukturiranje čitavog područja glazbenog obrazovanja u školama te privatnog glazbenog školstva u Njemačkoj, napravio je golem iskorak na području glazbene pedagogije općenito, povezujući državu, društvo i umjetnost. Također je bio i prvi osnivač modernog tipa glazbene škole (*Leo Kestenberga*, 2017).

U okviru njegove reforme glazbena pedagogija s vremenom dobiva sve veću važnost, posebice u zemljama njemačkog govornog područja, što uključuje i Austriju. To je dovelo do toga da danas u Njemačkoj, Švicarskoj, Austriji, ali i drugim zemljama Zapadne Europe, gotovo da i nema visokoobrazovne glazbene institucije bez zasebnog glazbenopedagoškog odsjeka (Rojko, 2014, 82).

Valja napomenuti da se u zapadnoeuropskim zemljama glazbenopedagoški studiji uglavnom svode na osposobljavanje studenata za rad u općeobrazovnim školama. Drugim riječima, težište je više na odgojno-obrazovnoj komponenti nego na profesionalnom glazbenom obrazovanju. Razlog tomu prilično je razumljiv. Naime, profesionalno glazbeno obrazovanje u zemljama Zapadne Europe oduvijek je bilo u domeni privatnog, stoga se svodi na ono „najnužnije“, odnosno na sviranje, dok se ostale glazbenoteorijske komponente obrađuju u vidno manjoj mjeri nego na našim prostorima, to jest u našim srednjim glazbenim školama. Osnovnih ili srednjih javnih glazbenih škola u zapadnoeuropskim zemljama gotovo pa nema (Rojko, 2014, 83).

3. Glazbenopedagoški studiji

3.1. Glazbena pedagogija na Muzičkoj akademiji u Zagrebu

Odsjek za glazbenu pedagogiju Muzičke akademije u Zagrebu djeluje još od 1951. godine. Prema tadašnjoj uredbi osnovan je kao *VII. pedagoški odjel* Muzičke akademije podijeljen u četiri poddjela – jednog teoretsko-pedagoškog, te ostalih instrumentalnih i pjevačkih. Od školske godine 1965./1966. odlukom Vijeća akademije s radom započinje dvogodišnji studij za nastavnike *Glazbenog odgoja*, a od 1977. godine studij postaje četverogodišnji. Iste godine nakon preustroja nastavnih odsjeka, odjel je preimenovan u *VIII. Odjel za glazbeni odgoj* (*Odsjek za glazbenu pedagogiju*, 2011).

Bolonjskom reformom 2005. godine, nakon završenog četverogodišnjeg preddiplomskog studija, bilo je moguće upisati i petu godinu diplomskog studija. Također, do 2007. godine postojao je i znanstveni magistarski studij *Glazbene pedagogije*.

Do godine 2012./2013. odsjek je nudio po dva studijska programa na preddiplomskom i diplomskom studiju. Studij *Glazbene pedagogije jednopredmetno* izvodio se u trajanju od 4+1 godine, dok se *Glazbena pedagogija dvopredmetno* izvodila u suradnji s Filozofskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu, u trajanju od 3+2 godine. Od 2013. godine svi studijski programi na Muzičkoj akademiji, pa tako na i *Odsjeku za glazbenu pedagogiju*, prelaze na sustav integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija u trajanju od pet godina. Studij *Glazbene pedagogije* opisan je kao poveznica umjetnosti i obrazovanja (*MUZA*, 2017a).

Od 2005. godine na *Odsjeku za Glazbenu pedagogiju* moguće je upisati, osim jednopredmetne, i dvopredmetnu *Glazbenu pedagogiju*, pri čemu se druga studijska grupa bira iz ponuđenih studijskih programa na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Student se nakon uspješno položenog prijemnog ispita na Muzičkoj akademiji ima pravo upisati na bilo koji dvopredmetni studijski program na Filozofskom fakultetu, a jedini uvjet koji je dužan ispuniti je ispit predznanja koji se polaže za studije jezika koji unaprijed zahtijevaju određeni stupanj znanja, kao što su primjerice engleski, njemački, francuski, talijanski, španjolski, grčki ili latinski jezik.

Ova kombinacija studijskih programa studentima daje mogućnost da se obrazuju te steknu kompetentnost u još nekom polju osim glazbe. Budući da je kod *Glazbene pedagogije* riječ o

nastavničkom studiju, nije ništa neobično da se kombiniraju dva studijska programa, kao što je to slučaj kod većine nastavničkih studija. Primjerice, mnoge su studijske grupe na Filozofskom fakultetu kao i na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu dvopredmetne (prema upisnim kvotama za preddiplomske te integrirane preddiplomske i diplomske studije u akademskoj godini 2017/2018, *Postani student*, 2017).

3.2. Glazbeni odgoj na Sveučilištu za glazbu i izvedbene umjetnosti u Grazu

Sveučilište za glazbu i izvedbene umjetnosti u Grazu podijeljeno je u 17 odsjeka, odnosno instituta, od kojih su tek dva povezana isključivo s dramskim umjetnostima, dok su svi ostali povezani s glazbom (*KUG*, 2017a).

Studijski smjer na KUG-u koji je najbliži *Glazbenoj pedagogiji* na MUZA-i nalazi se na 5. *Institutu za glazbenu pedagogiju*. Peti institut podijeljen je u četiri smjera, a jedan od njih je nastavnički smjer (*Lehramt*). Tamo se nalazi *Glazbeni odgoj* (njem. *Musikerziehung*, u nastavku ME), koji je ekvivalentan studiju *Glazbene pedagogije* na MUZA-i (*KUG*, 2017b). Nastavnički je smjer na KUG-u prisutan od 1961. godine, a izvodi se u kombinaciji s Karl-Franzens sveučilištem u Grazu, što će kasnije biti detaljnije opisano.

Velika razlika između studija u Zagrebu i Grazu je to da je studij *Glazbenog odgoja* u Grazu moguće studirati isključivo kao dvopredmetni studij, a prilikom odabira druge studijske grupe moguće je otići u dva pravca.

Prva mogućnost odabir je studija *Instrumentalnog glazbenog odgoja* (njem. *Instrumentalmusikerziehung*, u nastavku IME), gdje se studenti posebno specijaliziraju za određeni glavni i sporedni instrument, nakon čega su kompetentni podučavati ga, između ostalog, i kroz individualnu nastavu, no naravno nisu u istom položaju kao primjerice studenti instrumentalnih studija pedagoškog usmjerenja (IGP), koji ipak imaju završen viši stupanj obrazovanja kada je riječ o podučavanju instrumenta ili pjevanju. Ovu kombinaciju studija ME+IME mogli bismo poistovjetiti sa zagrebačkim studijem *Glazbene pedagogije* jednopredmetno.

Najsličnije *Glazbenoj pedagogiji dvopredmetno* na MUZA-i je druga mogućnost kombiniranja studija, kod koje je ponuđen čitav niz studijskih grupa na Karl-Franzens sveučilištu, koje glasi za glavno i najveće Sveučilište u Grazu. Najsličnije je zagrebačkom Filozofskom fakultetu, no ipak nudi veći broj studijskih grupa. Međutim, studijska grupa koju student *Glazbenog odgoja* odluči izabrati kao drugu grupu mora također biti nastavničkog smjera. Pojednostavljeno rečeno, za studij se izabiru smjerovi koji ujedno postoje i kao predmeti u općeobrazovnim školama počevši od sekundarnog stupnja obrazovanja, koji odgovara petom razredu osnovne škole u Hrvatskoj. Pa su tako neki od profesorskih smjerova *Biologija, Matematika, Fizika, Filozofija i Psihologija, Kemija, Sport, Povijest, Informatika*, te brojni strani jezici kao što su klasični jezici (latinski, grčki), najveći europski jezici (njemački, engleski, francuski, talijanski, ruski, španjolski), ili pak jezici nacionalnih manjina (*Sekundarstufe Allgemeinbildung*, 2017).

4. Prijemni ispit kao ključni selekcijski postupak

	MUZA	KUG
Teorija	bilježenje nota u violinskom, basovskom, te starim ključevima	bilježenje nota u violinskom i basovskom ključu
	durske i molske ljestvice, stari načini	durske i molske ljestvice
	melodijski intervali	melodijski intervali
	kvintakordi i obrati, septakordi i obrati	kvintakordi i obrati
	bilježenje notnih vrijednosti i stanki	bilježenje notnih vrijednosti i stanki
	oznake za tempo, dinamiku i način izvođenja	-
	-	transponiranje melodije
Diktat	-	ritamski diktat
	jednoglasni melodijski diktat	jednoglasni melodijski diktat

	-	prepozavanje intervala u rasponu do oktave
	zapis trozvuka na načelu dijatonske srodnosti	prepoznavanje trozvuka i njihovih obrata
	jednostavniji dvoglasni diktat	-
Harmonija (pismeni ispit)	Četveroglasna harmonizacija zadanog obilježenog basa (kvintakordi i obrati, dominantni septakord i obrati)	-
	Četveroglasna harmonizacija soprana	-
	Izradba dijatonske modulacije sa zadanim tonalitetima	-
Solfeggio	Pjevanje s lista	Pjevanje s lista
	-	Sviranje dvotakta na klaviru, nakon što zadana melodija bude otpjevana ili odsvirana od strane ispitivača
Pjevanje	-	Izvedba dviju pjesama prema slobodnom izboru, pri čemu jedna mora biti na njemačkom (umj. ili trad. glazba)
Harmonija (praktičan ispit)	Harmonizacija durskih i molških ljestvica do četiri predznaka	-
	Sviranje proširenih kadenca u svakom položaju i slogu u svim tonalitetima	Sviranje kadenca u svim položajima u tijesnom slogu u tonalitetima do tri predznaka
	-	Sviranje basovske dionice (T, SD, D) na zadanu melodiju
	-	Harmonizacija poznate melodije
Klavir	1. Jedna etida - J. B. Cramera ili C.	1. Jedna etida C. Czernyja op. 299, od

(glavni instrument)	Czernyja op. 299, ili teža od ovih 2. J.S.Bach: dvoglasna ili troglasna invencija ili jedna teža skladba 3. Jedna cijela sonata J. Haydna, W. A. Mozarta ili L. van Beethovena (osim op. 49)	br. 25 2. J. S. Bach: troglasna invencija 3. Jedna cijela sonata J. Haydna, W. A. Mozarta ili L. van Beethovena 4. Jedno djelo romantične literature ili djelo skladatelja 20. stoljeća
Klavir (sporedni instrument)	-	tri djela različitih stilova težine J. S. Bach: 6 malih preludija; J. Haydn: tri lakše sonate; R. Schumann: Album za mladež, op.68

Tablica 1. Usporedba MUZA-KUG: prijemni ispit

Na Muzičkoj akademiji u Zagrebu za studij *Glazbene pedagogije* potrebno je, osim polaganja obaveznih ispita Državne mature, proći i dodatnu provjeru znanja, vještina i sposobnosti, koja se sastoji od pismenog dijela ispita – teorije, diktata i harmonije – te praktičnog dijela, koji uključuje harmoniju na klaviru, solfeggio, odnosno pjevanje *prima vista*, te sviranje klavira (*Pravilnik o postupku utvrđivanja rang liste*, 2017).

U Grazu na KUG-u postupak je dodatne provjere po strukturi sličan onome u Zagrebu, no u sadržaju se očituju pojedine razlike. U odnosu na MUZA-u, zahtjevi na KUG-u na nešto su nižoj razini. Primjerice, u teorijskom dijelu ispita javlja se zadatak bilježenja nota u violinskom i basovskom ključu, dok se u Zagrebu uz to traži i poznavanje starih ključeva. Isto tako, u Grazu se traži prepoznavanje kvintakorda i obrata (koji se provjeravaju i pismenim i slušnim putem), dok se u Zagrebu uz to javljaju i zadaci sa septakordima i obratima. Slično je i kada je riječ o zapisivanju durskih i molskih ljestvica, odnosno u Zagrebu i starim načinima. Iako u propozicijama nije naznačeno, za pretpostaviti je kako su i u diktatu razlike u težini uočljive.

Praktični dio ispita iz harmonije je sličan – riječ je o sviranju kadence (KUG), odnosno proširene kadence (MUZA), i to u svim položajima. Iz tablice se može očitati kako se pojedini elementi prijemnog ispita na studiju u Zagrebu ne nalaze u propozicijama za prijemni ispit na studiju u Grazu, i obrnuto. Ono što je na prvi pogled najuočljivije je činjenica da na KUG-u uopće nema

pismenog ispita iz harmonije. Međutim, može se uočiti dio ispita koji nedostaje na MUZA-i. Naime, studenti na KUG-u u vokalnom dijelu ispita moraju izvesti dvije pjesme, uobičajeno kraće arije, od kojih jedna mora biti na njemačkom jeziku te umjetničkog ili tradicionalnog karaktera (*KUG, 2017c*).

Zahtjevi na prijemnom ispitu iz klavira (ukoliko ga student na KUG-u odabere kao glavni instrument) na oba su studija gotovo isti, izuzev toga da se na KUG-u traži i djelo iz razdoblja romantizma ili 20. stoljeća, čega nema na MUZA-i. Ukoliko student u Grazu odabere klavir kao sporedni instrument, zahtjevi su vidno lakši, a program slobodniji. Naravno, ako je riječ o nekim drugim instrumentima ili o pjevanju kao glavnom predmetu, bit će i drukčiji zahtjevi (za detaljan opis zahtjeva na prijemnom ispitu iz instrumenta vidi *KUG, 2017c*).

5. Usporedba nastavnog plana i programa

Studij *Glazbenog odgoja* na Sveučilištu za glazbu i izvedbene umjetnosti u Grazu izvodi se kao preddiplomski i diplomski studij. Posljednja godina diplomskog studija uglavnom je rezervirana za pisanje diplomskog rada, pa je opterećenje nastave puno manje nego na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. U Zagrebu su, kako je već prethodno objašnjeno, svi smjerovi na Muzičkoj akademiji od akademske godine 2013./2014. integrirani preddiplomski i diplomski studiji u trajanju od pet godina. Stoga će se u nastavku, radi lakšeg uočavanja razlika u nastavnom planu i programu između institucija u Zagrebu i Grazu, uspoređivati čitavi studiji, nevezano uz to koliko godina traje preddiplomski ili diplomski, odnosno integrirani studij.

U nastavku će biti navedeni svi kolegiji koji se moraju ili mogu odslušati u sklopu studija, s time da će neki biti tek spomenuti, ako su gotovo pa isti na oba studija, dok će neki biti detaljnije pojašnjeni zbog toga što čine veliku razliku u čitavom konceptu između glazbenopedagoških studija u Zagrebu i Grazu.

5.1. Individualna nastava

MUZA naziv kolegija (broj semestara)	sati tjedno	ECTS	KUG naziv kolegija (broj semestara)	sati tjedno	ECTS
Klavir obligatno (1-8)¹	1	3	Künstlerisches Hauptfach (1-8)	1	2
			Künstlerisches Nebenfach (1-4)	1	1
			Gesang (1-4)+(5-8)*	1	1
			Jazz- und Popgesang (1-4)*	1	1

Tablica 2. Usporedba MUZA-KUG: individualna nastava

5.1.1. Instrument

Individualna nastava oblik je nastave koji crpi najviše nastavnih resursa, pa je u velikoj mjeri ovisna o raspoloživim ljudskim i materijalnim mogućnostima. Na studiju *Glazbene pedagogije* u Zagrebu *Klavir* je jedini oblik individualne nastave instrumenta tijekom studija. Kolegij traje četiri godine po jedan sat tjedno i nosi 3 ECTS boda semestralno, a program koji se tijekom godine savladava propisan je studijskim programom. On uključuje određeno gradivo iz razdoblja baroka, klasike, romantizma i 20. stoljeća, te bi ga se profesori i studenti morali što je više moguće držati. Studenti tijekom godine kroz obavezne kolokvije i opcionalne javne nastupe moraju odsvirati određeni opseg gradiva ukoliko žele uspješno položiti kolegij.

S druge strane, svaki student *Glazbenog odgoja* u Grazu mora izabrati jedan glavni (*Künstlerisches Hauptfach*) te jedan sporedni instrument ili pjevanje (*Künstlerisches Nebenfach*), te za njih položiti zaseban dio prijemnog ispita. Kao glavni ili sporedni instrument moguće je, ovisno o raspoloživosti, odabrati između bogate ponude „klasičnih“ instrumenata koje nalazimo i na Muzičkoj akademiji u sklopu instrumentalnih studija, a to su: klavir, orgulje, čembalo, pjevanje, gitara, violina, viola, violončelo, kontrabas, udaraljke, flauta, oboa, klarinet, fagot, truba, trombon, tuba, rog, saksofon i harfa. Kao mogućnost ponuđeni su i instrumenti koje ne nalazimo na Muzičkoj akademiji, a razlog tomu je što su djelomično ili potpuno povezani s tradicijskom glazbom Štajerske, austrijske savezne države čije je Graz glavno središte. Takvi instrumenti su harmonika, štajerska harmonika, blok-flauta, citra, te dijatonski cimbal. Osim

¹ brojevi u zagradi označavaju koliko se semestara pojedini kolegij održava

toga, moguće je izabrati instrumente popularne, kao što su bas-gitara i električna gitara, te jazz glazbe – klavir, truba, trombon, saksofon i kontrabas.

Glavni instrument donosi dva ECTS boda, a njegovo trajanje je četiri godine, odnosno, proteže se kroz čitav preddiplomski studij. Sporedni instrument student je dužan pohađati tek dvije godine, a moguće je i mijenjati instrumente. Sadržaj kolegija potpuno je slobodan, to jest nije zadan konkretni opseg i vrsta gradiva koja se tijekom jednog semestra mora savladati. Osim toga, program nije žarnovski određen. Primjerice, student klavira može kroz čitavu godinu svirati samo dvije skladbe bilo kojeg razdoblja, iako je kolegij *Klavira* odabrao kao glavni. S druge strane, može napraviti i mnogo više, odnosno slično kao na MUZA-i.

5.1.2. Pjevanje

Student *Glazbenog odgoja* osam semestara mora pohađati individualnu nastavu pjevanja, čak iako mu to nije glavni predmet za koji se opredijelio. U ovom slučaju postoje dva načina kombiniranja pjevačkih kolegija. Jedan je način da student pohađa kolegij klasičnog pjevanja (*Gesang*) svih osam semestara, a drugi način je da prva četiri sluša klasično, a ostala četiri jazz i pop pjevanje (*Jazz- und Popgesang*). Tempo rada je, kao i kod svake nastave instrumenta, ovisan o predznanju i mogućnostima svakog studenta, jer razumljivo je da nemaju svi jednake pjevačke sposobnosti i predznanja. Kao i kod instrumenata, program je prilično slobodan, s time da se nastava pjevanja temelji više na vježbama, te upoznavanju raznovrsne literature, kako bi na kraju svakog semestra student imao naučenu i spremnu za izvođenje jednu do dvije pjesme. U programu je također predviđeno i nekoliko sati nastave s korepetitorom, što je ujedno i priprema za nastup.

5.1.3. Javni nastupi i vrednovanje studenata

Na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, studenti su za prolaznu ocjenu dužni pristupiti kolokviju iz klavira na kraju semestra te ispitu na kraju godine. Također postoji mogućnost sviranja na javnim nastupima, čime su studenti tog dijela gradiva oslobođeni na završnom ispitu. Studenta

komisijski ocjenjuju svi profesori obligatnog klavira, što znači da završna ocjena ovisi, između ostalog, i o izvedbi na samom ispitu.

S druge strane, na studiju u Grazu nema kolokvija niti „klasičnog” ispita iz instrumenta. Ocjenjivanje studenata provodi se kroz kontinuirano praćenje. Profesor ocjenjuje rad svog studenta tijekom čitavog semestra, te jedino on ima pravo na odluku o završnoj ocjeni. Također je prisutna i fleksibilnost, u smislu da ne moraju svi obrađivati jednako zahtjevno gradivo. Drugim riječima, profesor zamjećuje koliko je koji student sposoban reagirati i napredovati, stoga se ne očekuje ista razina sviranja kod svakog studenta. Ovakav princip ocjenjivanja vrijedi za svu individualnu nastavu, te za nastavu u manjim grupama (*vidi poglavlje 5.2.*).

Specifičnost studija u Grazu su javni nastupi iz instrumenata i pjevanja. Neovisno o tome da li riječ o glavnom ili sporednom predmetu, na kraju svakog semestra održavaju se javni nastupi klase, gdje studenti izvode jedno ili dva djela. Uslijed činjenice da nema nazočnosti drugih profesora niti sama produkcija ima većeg utjecaja na završnu ocjenu, studenti s oduševljenjem i puno pozitivnije pristupaju javnim nastupima nego što je to slučaj u Zagrebu. Važno je napomenuti i to da se svi nastupi snimaju poluprofesionalnom opremom kojom je *Institut za glazbenu pedagogiju* opremljen, te svaki student ima pristup snimkama svih svojih nastupa tijekom studija.

5.2. Nastava u manjim grupama

Nastava u manjim grupama prisutna je u oba studijska programa. Međutim, budući da je broj studenata gotovo dvostruko veći nego u Zagrebu, u Grazu postoji više kolegija koji se izvode kroz nastavu u manjim grupama od dva do pet ili šest studenata.

5.2.1. Instrumenti u školskoj praksi

MUZA	sati tjedno	ECTS	KUG	sati tjedno	ECTS
naziv kolegija (broj semestara)			naziv kolegija (broj semestara)		
-			Schulpraktisches Gitarrenspiel	1	1

			(1)+(2-3)*		
-			Schulpraktisches Klavierspiel (1-5)+(6-7)*	1	1
Tambure (1-4)	2	2	-		

Tablica 3. Usporedba MUZA-KUG: instrumenti u školskoj praksi

Izuzev klavira, na Muzičkoj akademiji u Zagrebu instrument koji se obavezno svira su *Tambure*. Razlika je što se kolegij *Tambura* ne izvodi u tako malim grupama kao što je to na KUG-u. Naime, čitava generacija *Glazbene pedagogije* predmet sluša skupno. Problem nastaje ukoliko na nastavi ima više studenata nego instrumenata, što je u praksi vrlo često (*vidi poglavlje 5.6.*).

Neovisno o instrumentima koje sviraju, studenti *Glazbenog odgoja* u Grazu kroz preddiplomski studij moraju odslušati od pet do sedam semestara kolegija *Klavir u školskoj praksi* (*Schulpraktisches Klavierspiel*), te jedan do tri semestra *Gitare u školskoj praksi* (*Schulpraktisches Gitarrenspiel*). Nastava klavira odvija se u parovima, a gitare u manjim grupama od dva do četiri studenta. Grupiranje studenata relativno je fleksibilno, odnosno, grupe se formiraju prema predznanju i vještini sviranja instrumenta, ali u obzir se uzimaju i osobne preferencije studenata s obzirom na njihov raspored sati i ostale obaveze.

Budući da se na ovim kolegijima radi o glazbi koja se primjenjuje na nastavi u školi, često je riječ o popularnoj glazbi. Stoga su svi akordi šifrirani po američkom sistemu, zbog čega se na predmetu uz sviranje obrađuje i s time povezana teorija. Uči se akordička pratnja popularnih pjesama, odnosno onih koje učenici u austrijskim školama pjevaju na nastavi. obrađuju se razni obrasci akordičkih pratnji, kao što su pop balada, polka, country, rumba, pop, blues, bossa nova, te mnogi drugi. Studenti za svaki sat moraju uvježbati te pripremiti novu pjesmu u vokalno-instrumentalnoj i/ili instrumentalnoj verziji. Cilj ovih kolegija je da studenti kao budući nastavnici glazbe budu u stanju prakticirati naučeno gradivo, odnosno određene pjesme, u nastavi s učenicima.

Uz sviranje klavira i gitare, studenti moraju svirati u nekom od ansambala najmanje dva semestra (*vidi poglavlje 5.3.3.*). Kao alternativa, studentu je ponuđena i nastava korepetiranja. Kao i kod sviranja klasičnog instrumenta te pjevanja, na kraju semestra održava se javni nastup. O samoj izbornosti ansambala kasnije će biti nešto više rečeno.

5.2.2. Dirigiranje i vođenje zborova

MUZA naziv kolegija (broj semestara)	sati tjedno	ECTS	KUG naziv kolegija (broj semestara)	sati tjedno	ECTS
Dirigiranje (1-4)	2	2	Dirigieren für Musikerziehung (1-2)	1	0,5
			Chorleitung für Musikerziehung (1-2)	2	1
Osnove vokalne tehnike (1-2)	2	3	Kinder- und Jugendstimm- bildung (1)	1	0,5
Dječji zbor (1) (IZBORNO)	1	2			

Tablica 4. *Usporedba MUZA-KUG: dirigiranje i vođenje zborova*

Studenti na MUZA-i imaju kolegij *Dirigiranje* na prve dvije godine studija. Na kolegiju se detaljno obrađuje tehnika, no u puno se većoj mjeri pažnja pridaje sviranju, odnosno korepeticiji. Student je svako zbarsko djelo koje se obrađuje, neovisno o kompleksnosti, dužan znati odsvirati u tempu i bez zastajkivanja, baš kao što će jednog dana morati prilikom vođenja zbora. Studenti u Zagrebu puno su vještiji u sviranju klavira, pa je i realno da se od njih očekuje viša razina sviranja. Osim kolegija *Dirigiranja*, studenti jednu godinu slušaju i *Osnove vokalne tehnike*, gdje se bave postavom pjevačkog glasa u zboru, te vježbama i tehnikama upjevavanja. Kao izborni predmet moguće je upisati *Dječji zbor*, gdje je glavni fokus na radu s djecom, te se u teoriji detaljno obrađuju i pedagoški aspekti.

Kod kolegija povezanih s dirigiranjem i vođenjem zborova, studenti na KUG-u podijeljeni su u grupe, a imaju i nekoliko individualnih sati s profesorom, gdje intenzivno rade na kraćim zbarskim djelima. Budući da većina studenata nema predznanje iz dirigiranja ili vođenja zbora, te ne sviraju klavir jednako vješto, gradivo se obrađuje vrlo detaljno i svakom se studentu s puno pažnje pristupa individualno. Da bi se potaknula kreativnost, studenti nerijetko imaju zadatak osmisliti razne pedagoške vježbe, zanimljive igre i kreativne načine upjevavanja, u skladu s

metodičkim smjernicama. Također se pažnja pridaje i zborovodi kao odgajatelju, stoga se tome posvećuje pažnja u praksi.

Nastava je zajednička kada je potrebno što više pjevača kako bi simulacija zbora bila što vjernija. Osim svojim kolegama, studenti moraju jedanput u semestru održati dio probe i velikom zboru. To nije slučaj na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, a od velikog je značaja, budući da će u oba slučaja studenti gotovo sigurno u radnoj praksi voditi školski ili amaterski zbor.

5.3. Ostala grupna nastava

5.3.1. Glazbenoteorijski i muzikološki predmeti

MUZA naziv kolegija (broj semestara)	sati tjedno	ECTS	KUG naziv kolegija (broj semestara)	sati tjedno	ECTS
Solfeggio (1-8)	2	3	Einführung in die Musiktheorie (1)	0,5	0,5
			Gehör- und Rhythmusschulung (1-4)	1	0,5
Harmonija na klaviru (1-4)	1	2	Klavierpraktische Übungen zu Tonsatz (1)	0,5	0,5
Harmonija (1-4)	2	3	Tonsatz für Musikerziehung (1-8)	1	1
Polifonija (1-4)	2	3			
Priredivanje za ansamble (1-4)	2	4			
Glazbeni oblici i stilovi (1-4)	2	2	Formenlehre (1)	2	1
			Musikanalyse (1)	2	1
Glazbena literatura u školi (1-2)	2	2	Werkkunde (1)	1	1
Osnove znanstvenog rada (1)	2	3	Seminar zur Masterarbeit (1)	1	1

Diplomski rad (1-2)	-	10	Künstlerische Abschlussprüfung (1) Diplomarbeit (-)	-	2 n/a
Poznavanje instrumenata (1-2) (IZBORNO)	1	2	Instrumentenkunde und Instrumentierung (1)	1	1
Povijest glazbe (1-4)	2	2	Musikgeschichte (1-2)	2	1
Povijest hrvatske glazbe (1)	2	2	Musikgeschichte: Specialvorlesung (1)	2	2
Glazbena informatika (1-4) (IZBORNO)	1	2	Musik und Computer (1-4)	1	0,5

Tablica 5. Usporedba MUZA-KUG: Usporedba glazbenoteorijskih i muzikoloških predmeta

Temeljni glazbenoteorijski predmeti pojavljuju se na oba studija. Iz priložene tablice lako se može očitati da je u Grazu u pravilu dvostruko manji broj sati tjedno, tek ponegdje jednak. Broj ECTS bodova vidno je manji u Grazu, no već je prethodno napomenuto kako je riječ o dvopredmetnom studiju. Budući da se na prijemnom ispitu u Grazu zahtjeva niža razina znanja, za očekivati je da će tako biti i prilikom izvođenja kolegija.

Nastava *Solfeggija* na MUZA-i uvelike ovisi o samom izvođaču kolegija. Drugim riječima, sadržaj kolegija i način izvedbe nastave značajno se može razlikovati od nastavnika do nastavnika. Može biti strukturirana tako da se isključivo pišu diktati, dok se, s druge strane, u nastavni sat nerijetko uključuje uvodno „zagrijavanje“, odnosno prepoznavanje intervala i akorada. Težina gradiva mijenja se sukladno godinama studija. Studenti na nastavi nemaju nikakva pomagala, niti im je dozvoljeno da pjevaju zadanu melodiju, akorde ili intervale na glas tijekom zapisivanja diktata.

Ekvivalent solfeggiu kao glazbenoteorijskom predmetu na KUG-u je kolegij *Gehör- und Rhythmusschulung* koji traje dvije godine. Struktura nastave relativno je slična, odnosno sastoji se od slušanja te zapisivanja primjera iz literature. Nastava se odvija u grupama od po pet studenata. Osim veličine grupe, postoje još dvije razlike između ova dva kolegija. Na KUG-u se pišu diktati svih glazbenih žarnova, koji uključuju i jazz te popularnu glazbu – od teorije (akordi, ljestvice), pa do primjera iz literature. Druga je razlika u tome što se na nastavi koriste dodatna

pomagala. Razlog malog broja studenata na nastavnom satu je uporaba klavira i slušalica. Naime, nastavnik uz pomoć glazbene linije pušta primjer iz literature tako da ga studenti čuju u slušalicama, a onda uz pomoć klavira, svaki student za sebe, „traži“ akorde i tonove. Osim toga dopušteno je pjevati na glas. Na taj način studenti zasigurno slabije razvijaju unutarnji sluh, i pitanje je koliko im je dotična pomoć klavira zapravo od koristi. Također, svaki se dio skladbe pušta onoliko puta koliko je studentima potrebno.

Dok se na MUZA-i nastava iz kolegija *Harmonija*, *Polifonija* i *Priveđivanje za ansamble* održava po dvije godine, a gradivo se prilično detaljno obrađuje, na KUG-u je sve spojeno u jedan kolegij – *Tonsatz*. Kroz četiri godine kolegija obrađuju se elementi gradiva ova tri spomenuta kolegija, ali na znatno nižoj razini. To je razumljivo jer većina studenata ima tek osnovno ili nikakvo predznanje. Gradivo se može usporediti s gradivom po programu hrvatskih srednjih glazbenih škole. Slično tome, kolegiji u Grazu koji su ekvivalenti *Harmoniji na klaviru* te *Glazbenim oblicima i stilovima* također obrađuju gradivo slično srednjoškolskom, računajući na nedostatak predznanja.

Jedini glazbenoteorijski i muzikološki kolegiji koji su jednaki po težini su oni koji ne zahtijevaju prethodno znanje. To su *Glazbena literatura u školi*, *Poznavanje instrumenata*, *Povijest glazbe*, *Povijest hrvatske glazbe*, *Osnove znanstvenog rada*, *Glazbena informatika*, te njima srodni kolegiji na KUG-u.

Studenti *Glazbene pedagogije* u Zagrebu nakon odslušanih pet godina studija trebaju pisati diplomski rad glazbenopedagoške tematike, te oni nose 20 ECTS boda. Na preddiplomskom studiju *Glazbenog odgoja* studenti moraju, osim teorijskog dijela rada, napraviti i umjetnički projekt, koji nose samo 2 ECTS, što je malo s obzirom na sadržaj i vrijeme koje se tome treba posvetiti (*vidi poglavlje 5.5.2.*). Na diplomskom studiju rad se piše ili iz područja *Glazbenog odgoja*, ili iz druge studijske grupe koju student na Karl-Franzens sveučilištu studira.

5.3.2. MUZA: moduli i ostali kolegiji

Kao što je već utvrđeno, na studiju *Glazbenog odgoja* u Grazu postoje određeni kolegiji čiji ekvivalenti nedostaju na studiju *Glazbene pedagogije* u Zagrebu. Isto tako postoje kolegiji na MUZA-i koje se ne može naći u studijskom programu KUG-a. U *Tablici 6* nabrojani su takvi

kolegiji, uključujući i izborne koji se nude na samom studiju *Glazbene pedagogije*. Specifičnost studijskih programa na MUZA-i mogućnost je pohađanja izbornih modula. Moduli su opisani kao „predmeti koji produbljuju ili proširuju stečena znanja, kao i predmeti koji donose nove sadržaje“, a uspješnim završetkom modula stječu se „dodatne kompetencije u užem stručnom/umjetničkom području“ (MUZA, 2017b). Studentima *Glazbene pedagogije* ponuđeni su moduli *Tambure (Tablica 8)* i *Ton majstor (Tablica 9)*, te pojedini moduli koje smiju pohađati ukoliko zadovoljavaju uvjete (vidi poglavlje 5.7.).

MUZA naziv kolegija (broj semestara)	sati tjedno	ECTS
Likovna kultura (1-2)	2	2
Strani jezik (1-4)	2	2
Tjelesna i zdravstvena kultura (1-4)	2	1
Sviranje partitura (1-4)	1	2
Glazbe svijeta (1)	2	3
Uvod u etnomuzikologiju (1)	3	5
Osnove muzikoterapije (1-2) (IZBORNO)	2	3
Osnove kompozicije (1-2) (IZBORNO)	2	5
Estetika glazbe (1-2) (IZBORNO)	2	2
Teorija i povijest glazbene kritike (1-2) (IZBORNO)	2	3
Uvod u muzikologiju s vježbama (1) (IZBORNO)	3	5

Tablica 6. MUZA: Popis kolegija bez ekvivalenta na KUG-u

MUZA naziv kolegija (broj semestara)	sati tjedno	ECTS
Tambura (1-6)	1	4
Tamburaški ansambl (1-6)	2	2

Metodika nastave tambura s pedagoškom praksom (1-2)	2	3
--	----------	----------

Tablica 7. MUZA: Modul tambure

MUZA naziv kolegija (broj semestara)	sati tjedno	ECTS
Glazbena akustika (1-2)	3	3
Elektroakustika i audiotehnika (1-2)	3	3
Snimanje i obrada zvuka	3	3

Tablica 8. MUZA: Modul ton majstor

5.3.3. Ansambli

MUZA naziv kolegija (broj semestara)	sati tjedno	ECTS	KUG naziv kolegija (broj semestara)	sati tjedno	ECTS
Zbor (1-4)	4	3	Chor (1-4)	2	1
Komorni zbor (IZBORNO)	2	2	Kammerchor (WAHLFACH)	2	2
Udaraljke (1-2) (IZBORNO)	2	2	Instrumentalensemble (1-2) Keyboardensemble (1-2) Percussionensmble (1-2)+(1) Jazz- und Popensemble (1-2) Vokalensemble Jazz/Pop (1-2)	2	2
-			Ensemble (Kammermusik) oder Ensemble World Music (1)	2	2

Tablica 9. Usporedba MUZA-KUG: ansambli

Kod zbornskih kolegija nema uočljive razlike, osim dvostruko manjeg broja sati na KUG-u. Zanimljivo je to da studenti na KUG-u moraju svirati ili pjevati u nekom od ponuđenih instrumentalnih, vokalnih ili vokalno-instrumentalnih ansambala. Obavezni su upisati jedan od njih barem dva semestra, a nakon toga svi moraju jedan semestar pohađati udaraljkaški ansambl,

bez obzira jesu li u njemu prethodno svirali. Također, kasnije moraju jedan semestar svirati u komornom sastavu ili *world music* ansamblu. Kao i kod prije spomenutih kolegija pjevanja i sviranja, program kolegija je slobodan, a na kraju semestra završava izvedbom na koncertu. Na Muzičkoj akademiji u Zagrebu moguće je, kao izborni predmet, upisati kolegij *Udaraljke*.

5.4. Pedagoški predmeti i praksa

MUZA naziv kolegija (broj semestara)	sati tjedno	ECTS	KUG naziv kolegija (broj semestara)	sati tjedno	ECTS
Psihologija odgoja i obrazovanja (1-2)	2	2	-		
Didaktika (1-2)	2	2	-		
-			Lehrverhaltenstraining (1)	2	1
Osnove glazbene pedagogije (1-2)	2	5	Einführung in die Musikpädagogik (1-2)	1	1
Metodika nastave TGP (1-2)	2	3	Fachdidaktik (1-5)	1	1
Pedagoška praksa TGP (1-4)	2	3	Schulpraktische Übungen (1-5)	2	1,5
Glazbena pedagogija (1)	3	5	-		
Glazbena psihologija (1)	3	5	-		
-			Musikpädagogisches Seminar (1)	2	3
-			Komponieren mit Kindern und Jugendlichen (1)	2	2

Tablica 10. Usporedba MUZA-KUG: pedagoški predmeti i praksa

5.4.1. Pedagoški predmeti na MUZA-i

Nastava kolegija *Psihologija odgoja i obrazovanja*, *Didaktika* te *Glazbena psihologija* izvodi se kroz predavanja, bez uključivanja praktičkog rada. Na predmetu *Osnove glazbene pedagogije* nastava je dugi niz godina također bila održavana kroz predavanja, uz često slušanje glazbene literature. Zadnjih se godina koncept predavanja polako mijenja, te studenti osim teorije o

glazbenoj pedagogiji također uče i o nastavnoj praksi. Slično je i s kolegijem *Glazbena pedagogija*. Izvedba kolegija uvelike ovisi i o profesoru, a nastava je većinom teoretska.

Na kolegiju *Metodika nastave teorijskih glazbenih predmeta* fokus je na postupcima obrade pjesama, slušanju i upoznavanju glazbe, obradi glazbenih oblika i vrsta, obradi muzikoloških sadržaja, postupcima u izvođenju nastave solfeggija, harmonije i kontrapunkta, te glazbenim djelima potrebnim za izvođenje navedenih postupaka (MUZA, 2017c). Unutar dva semestra, koliko je trajanje kolegija, studenti kroz rad na satu i zadaće samostalno ili uz asistenciju nastavnika pišu brojne pripreme za pojedine sastavnice građiva. Demonstracija i simulacija nastave zasigurno su od velike koristi za praksu koju studenti moraju početi pohađati u nadolazećem semestru.

Praksa je svakako jedna od najvažnijih sastavnica za svakog budućeg glazbenog pedagoga, ali i bilo kojeg studenta čiji je studij nastavničkog ili pedagoškog usmjerenja. Ona u Zagrebu traje četiri semestra. Prva dva semestra studenti hospitiraju na nastavi *Glazbene kulture* u općeobrazovnoj osnovnoj školi, treći semestar u gimnaziji, a četvrti na nastavi *Solfeggia* u osnovnoj glazbenoj školi. Tijekom svakog semestra održe jedan ili dva sata nastave pred učenicima. Priprema za svaki sat mora biti razrađena do detalja, iako ju student prilikom izvođenja nastave vjerojatno neće u potpunosti uspjeti realizirati. Osim kroz hospitacije i održavanje nastavnog sata, studenti imaju mogućnost učenja kroz prisustvovanje na javnim satovima ostalih kolega, te iscrpnu povratnu informaciju mentora i nastavnika.

5.4.2. Pedagoški predmeti na KUG-u

Nastava pedagoških predmeta na KUG-u izvodi se bitno drugačije. Od prvog dana ona uključuje praktičan rad bilo koje vrste, te se maksimalno potiče kreativnost studenata. Studenti u prvom semestru u sklopu kolegija *Lehrverhaltenstraining* uče kako držati nastavu i to do najsitnijeg detalja, koji su studentima u Zagrebu zasigurno nezamislivi. Primjerice, koliki je optimalan broj sekundi kontakta očima s učenicima, na koji se način učenika pohvaljuje, kako i pod kojim kutem se okrenuti dok se piše na ploči i istovremeno komunicira s učenicima, na koji se način dijele dodatni materijali i o čemu za vrijeme toga nastavnik smije ili ne smije pričati, nakon koliko riječi se treba napraviti pauza prilikom govora, kako i koje se riječi nikako ne smiju

koristiti (iako naizgled zvuče prihvatljivo) te koja je psihološka pozadina toga, kojim se sve „trikovima“ učenike umiruje, itd. U velikoj se mjeri potiče i pričanje anegdota iz vlastitog života, jer se smatra da se nastavnik kroz koncept životne škole (*Lebensschule*) na najlakši način može povezati s učenicima te na taj način stvoriti pozitivnu i produktivnu atmosferu na svom nastavnom satu. Svaki student tijekom semestra ima nekoliko zadataka koje mora pripremiti i prezentirati. Zadaci nisu povezani isključivo s glazbom, nego su uvelike uključeni gluma, predstava, *storytelling*, i sl. Sve su to elementi koji potiču kreativnost studenata.

Od drugog semestra studija studenti počinju povremeno hospitirati na nastavi *Glazbenog odgoja* u školama, i to u sklopu kolegija *Uvod u glazbenu pedagogiju (Einführung in die Musikpädagogik)* i *Stručna didaktika (Fachdidaktik)*. Na nastavi didaktike na KUG-u, koja bi se mogla usporediti s *Metodikom*, studente se također uči kako obrađivati pojedino gradivo u školama. Uzimajući u obzir da *Stručna didaktika* traje čak pet semestara, a obrađuje se samo gradivo za potrebe općeobrazovnih škola, za pretpostaviti je da će se sadržaj moći obraditi puno detaljnije nego što je to na kolegiju *Metodika* na MUZA-i. Uz višestruko veću satnicu studenti KUG-a imaju više mogućnosti i kapaciteta kako za razvijanje svojih pedagoških vještina, tako i za prolaženje kompletnog gradiva u detalje. Specifično je to što se svaki “nastup” (simulacija, demonstracija, predstava, skeč) snima, te ga student, kao i sve svoje umjetničke izvedbe tijekom studija, može kasnije pogledati na internetu u posebnom web sučelju. To je od izuzetne koristi, jer studenti često nisu svjesni što rade te kako izgleda njihov nastavni sat. Dakako da povratne informacije kolega ili nastavnika puno vrijede, no učinkovitije je ukoliko student može percipirati vlastitu pogrešku, odnosno u ovoj situaciji pogledati samog sebe iz druge perspektive.

Na kolegiju *Glazbenopedagoški seminar (Musikpädagogisches Seminar)* student sam bira glazbenopedagošku temu o kojoj će pisat seminarski rad, pri čemu mu pomaže profesor dajući mu smjernice. Sadržaj kolegija *Skladanje s djecom i mladima (Komponieren mit Kindern und Jugendlichen)* studente uči o kreativnom radu s djecom, te im pruža brojne teorijske i praktične informacije.

Pedagoška praksa održava se na sličan način kao na MUZA-i, kada je riječ o hospitacijama i broju održanih javnih sati po semestru. Najveća razlika je u tome što na KUG-u praksa traje znatno duže, odnosno od početka do kraja studija, uzimajući u obzir da studenti hospitiranju na nastavi u općeobrazovnoj školi već od drugog semestra studija. Može se ustvrditi da studenti

puno spremniji dolaze na praksu, jer su se s većinom toga susreli kroz demonstracije i simulacije na satu, te kroz gradivo kojime su se prethodno u detalje bavili. Na kolegiju *Praksa (Schulpraktische Übungen)* studenti svaki semestar idu u drugu školu, kako bi se susreli sa što više načina predavanja. Također moraju odraditi i praksu u školskom zboru, što primjerice nije slučaj kod studenata MUZA-e. Valja se prisjetiti kako studenti *Glazbenog odgoja* u Grazu imaju nastavu dirigiranja i vođenja zborova izuzetno kvalitetno razrađenu kroz pedagoške aspekte. Stoga se može pretpostaviti kako će student KUG-a nakon školovanja biti uvježbaniji i spremniji za vođenje zbora, nego student MUZA-e, unatoč tomu što je puno vještiji pijanist i ima veće znanje iz područja teorije glazbe.

Maksimalno poticanje kreativnosti, uključivost neformalnog obrazovanja, koncept životne škole, interdisciplinarna umjetnost i velika uloga profesora kao izvora motivacije samo su neke od značajki koje čine studij u Grazu drugačijim od ekvivalentnog u Zagrebu. Pod time se ne misli kako tih elemenata u Zagrebu nema, već da njihova prisutnost ovisi o izvođaču kolegija.

5.5. Njegovanje ostalih grana umjetnosti na KUG-u

Nema dvojbe oko toga da glazba može egzistirati kao samostalna umjetnost, ali često je neizbježno prisustvo drugih grana umjetnosti, primjerice u operi ili mjuziklu.

Jedina prilika kada se studenti na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u praksi susreću s ostalim granama umjetnosti su pojedini zborni projekti. Studenti koji za obavezni ili izborni kolegij imaju *Zbor* barem jednom godišnje sudjeluju u multidisciplinarnom projektu koji je osmišljen kao suradnja triju umjetničkih akademija – muzičke, dramske i likovne – kao i Tekstilno-tehnološkog te Arhitektonskog fakulteta. Najčešće je riječ o glazbeno-scenskom djelu – operi. Neke od opera izvedenih u posljednjih desetak godina su *Slavuj* Igora Stavinskog, *Lukava mala lisica* Leoša Janáčka, *Carmen* Georgea Bizeta, *Madame Buffault* Borisa Papandopula, *Orfej i Euridika* Christoha Wilibalda Glucka, *Čarobna frula* Wolfganga Amadeusa Mozarta, te mnogi drugi glazbeno-scenski projekti.

Doduše, kao mogućnost se nudi upisivanje fakultativnih kolegija s drugih sastavnica Sveučilišta u Zagrebu, i to iz umjetičkog ili društveno-humanističkog područja. U pravilu se na svakoj godini studija može upisati po jedan fakultativni predmet. Iz ovoga se može zaključiti da je upisivanje predmeta s visokog učilišta nekog drugog umjetničkog usmjerenja jedini način na koji studenti *Glazbene pedagogije* zapravo dolaze u doticaj s ostalim granama umjetnosti.

Iz *Tablice 6* se može uočiti da studenti na MUZA-i imaju obavezni kolegij *Likovna kultura*, no on se izvodi kroz predavanja, odnosno nijedan oblik praktičnog rada nije uključen u nastavu. Praktičnog doticaja s interdisciplinarnošću u umjetnosti kroz obavezne ili izborne kolegije na *Odsjeku za glazbenu pedagogiju*, izuzev zbornih projekata, nema.

Za razliku od zagrebačkog, glazbenopedagoški studij u Grazu ima brojne kolegije povezane s ostalim granama umjetnosti:

KUG naziv kolegija (broj semestara)	sati tjedno	ECTS
Interdisziplinäre Projektwoche (1-3)	2	1,5
Künstlerische Abschlussprüfung (1)	-	2
Rolle/Szene (1)	2	1
Regiearbeit (1)	2	1
Sprechtechnik (1)	1	0,5
Tanz und Bewegung (1-4)+(5-6)*	1	0,5
Videoschnitt (1)	2	1,5

Tablica 11. *KUG: Popis ostalih umjetničkih kolegija*

5.5.1. Interdisciplinarni projektni tjedan

Kao jedna od najzanimljivijih sastavnica studijskog programa KUG-a svakako se ističe interdisciplinarni projektni tjedan, koji se održava početkom svakog ljetnog semestra, a obavezan je za sve studente *Glazbenog odgoja* tijekom trajanja preddiplomskog studija.

Projekt traje ukupno osam dana, a održava u dvorcu, odnosno danas hotelu, u gradiću Leibnitzu nedaleko Graza. Koncept projekta zamišljen je tako da svaki student mora pohađati tri radionice, od kojih je jedna zbarska, obavezna za sve. Radionice su najčešće povezane s glazbom, ili barem na neki način s umjetnošću. One su, primjerice, elektronička glazba, *beatboxing*, *world music* ansambl, komorni zbor, folklorni ansambl, suvremeni ples, istočnoeuropski plesovi, improvizacijski teatar, te mnoge druge. Radionice su osmišljene i provedene na izrazito kreativan način, dok su mentori najveći stručnjaci iz toga područja. Osim održavanja radionica, svaki se dan organiziraju i dodatne aktivnosti, kao što su, primjerice, učenje folklornih plesova i pjesama. Tjedan završava zajedničkim nastupom, koje je uvijek dobro posjećen.

5.5.2. Umjetnički projekt

Studenti KUG-a u sklopu završnog rada na preddiplomskom studiju, osim „klasičnog“ pismenog dijela rada, moraju napraviti i završni projekt (*Künstlerische Abschlussprüfung*) u obliku glazbeno-scenskog nastupa. Svaki student samostalno mora osmisliti projekt u kojemu on sudjeluje kao glavni lik, te se predstavlja prvenstveno svojim glavnim instrumentom (pjevanjem), a ostali sudionici (glumci, glazbenici, plesači, statisti) su uglavnom njegovi kolege, odnosno studenti završne ili niže godine *Glazbenog odgoja*. Izvedbe svih projekata održavaju se u rujnu, a neizostavne su mnogobrojne probe kroz čitavo ljeto, a i ranije.

Iz ovoga je vidljivo u kojoj se mjeri potiče kreativnost kod studenata. Svaki pojedini student u ovom slučaju preuzima ulogu - pedagoga, izvođača, scenarista, tekstopisca, režisera, kostimografa, koreografa, a po potrebi je i skladatelj te dirigent. Zbog velike odgovornosti, vrlo su važne dobre organizacijske te (glazbeno)pedagoške vještine kojima se ostale izvođače priprema za nastup. Iako je za ovakav projekt potrebno izdvojiti veliku količinu vremena i energije, zasigurno je od iznimno velike koristi za sve koji u njemu na bilo kakav način sudjeluju.

5.5.3. Kolegiji iz drugih umjetničkih područja

Među raznovrsnim kolegijima povezanim s umjetnošću nalazi se i ples. Studenti kroz obavezne dvije te jednu izbornu godinu u kolegiju *Ples i pokret (Tanz und Bewegung)* upoznaju razne tehnike plesa – od suvremenog plesa i baleta, pa sve do hip-hopa. U sadržaju kolegija su i mnogobrojne didaktičke igre koje će studenti moći primijeniti u budućem radu na nastavi *Glazbenog odgoja*, bilo riječ o *body percussionu* ili o smišljanju jednostavne, a opet vrlo efektne plesne koreografije za učenike.

Kroz kolegije *Montaža (Videoschnitt)*, *Scenografija (Rolle/Szene)* i *Režija (Regiearbeit)* studenti uče razne tehnike koje će im biti od velike koristi u budućem radu s učenicima pri pripremi priredbi. Valja napomenuti da ovi kolegiji sadrže izrazito mnogo praktičnog i kreativnog rada, kao i rada s odgovarajućim softverskim alatima.

5.6. Njegovanje tradicijske glazbe

Tradicijskoj se glazbi pristupa s nastojanjem da se njeguje i na visokoobrazovnoj razini, odnosno da živi i bude očuvana. Ona se njeguje na oba studija, ali na nešto drugačiji način.

Na *Glazbenoj pedagogiji* u Zagrebu tradicijska se glazba manifestira kombinacijom etnomuzikoloških predmeta, te sviranjem jednog instrumenta. Naime, studenti su obavezni slušati već nabrojane kolegije *Glazbe svijeta* i *Uvod u etnomuzikologiju*, gdje se upoznaju s hrvatskom glazbom i tradicijom, ali i tradicijom ostalih zemalja i kultura. Studenti također imaju obavezu pohađanja dvogodišnjeg kolegija *Tambure*. Predmet kao izborni mogu upisati i studenti drugih studija na Muzičkoj akademiji. Iako se kao cilj predmeta navodi „*razvijanje umijeća sviranja na tamburama radi osposobljavanja za vođenje tamburaških orkestara u školama i amaterskim društvima*“ (MUZA, 2017c, 102), jasno je kako je to nemoguće u potpunosti ostvariti. Nastava je grupna, a kolegij, osim sviranja tambura, sadrži i teorijski dio. Nije na odmet napomenuti i nedovoljan broj instrumenata, zbog čega ne mogu svi istovremeno svirati. Student je nakon odslušanih kolegija svakako savladao osnove, što i je očekivani ishod učenja na razini predmeta. Na umu treba imati potrebe tržišta rada, odnosno činjenicu da se tambura uči u mnogobrojnim glazbenim školama, posebice u manjim sredinama, a visokoškolskog studija tambura u Hrvatskoj nema. Ipak, pomak na tom polju događa se akademske godine 2016./2017.

uvođenjem modula *Tambure* na Muzičkoj akademiji. Modulu se može pristupiti nakon uspješno položene audicije, a namijenjen je prvenstveno studentima *Glazbene pedagogije, Teorije glazbe i Muzikologije*.

Na Sveučilištu za glazbu i izvedbene umjetnosti u Grazu, ali i općenito u Austriji, uvelike se njeguje tradicijska glazba i to uglavnom kroz sviranje instrumenata. To potvrđuje činjenica da na KUG-u postoji čitav instrumentalnopedagoški studij za folklornu glazbu (*IGP-Volksmusik*) (KUG, 2017d). Studenti *Glazbenog odgoja* s tradicijskom se glazbom susreću kroz individualnu nastavu iz nekog od tradicijskih instrumenata, ukoliko se za to odluče. Tradicijski instrumenti ponuđeni na studiju *Glazbenog odgoja* su harmonika, štajerska harmonika, blok-flauta, citra, te dijatonski cimbal.

5.7. Jazz i popularna glazba

MUZA	sati tjedno	ECTS
naziv kolegija (broj semestara)		
Osnove jazz improvizacije (1-4)	1	2
Jazz ansambl (1-4)	2	2
Ritam u jazzu (1-4)	1	1(2)
Jazz aranžiranje (1-4)	1	2

Tablica 12. MUZA: Jazz modul

Kao što je postignut pomak s tradicijskom glazbom i izbornim modulom *Tambure*, tako je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu uveden i modul *Jazz glazba*, koji nosi čak 30 ECTS bodova, a traje dvije godine (MUZA, 2017d). Modul je inicijalno zamišljen za studente instrumentalnih studija, no može ga upisati i student *Glazbene pedagogije*, ukoliko je kompetentan za pohađanje nastave modula.

Prema već detaljno pojašnjenom studijskom programu *Glazbenog odgoja* na KUG-u, uočljivo je kako se puno pažnje pridaje jazz i popularnoj glazbi. Treba napomenuti i da je *Institut za jazz glazbu* u Grazu najstariji jazz institut u Europi, osnovan 1965. godine (Bruckner-Haring, 2011,

509), a jazz glazba je već nakon Drugog svjetskog rata počela igrati važnu ulogu u austrijskom glazbenom životu, s velikim procvatom osamdesetih godina (Bruckner-Haring, 2011, 508). Organiziranjem brojnih festivala, koncerata, te klupskih ili privatnih svirki, jazz scena potkrepljuje svoju važnost i utjecaj (Bruckner-Haring, 2011, 510-511), stoga nije ništa neobično da se drži i do izvedbene prakse na Sveučilištu za glazbu i izvedbene umjetnosti, uključujući i studijske smjerove koji nisu direktno povezani s jazzom, kao što je to *Glazbeni odgoj*.

Osim na *Institutu za jazz glazbu*, jazz glazba prisutna je i na ostalim studijskim programima. Tako se na studiju *Glazbenog odgoja* jazz i popularna glazba manifestiraju kroz izvedbu mnogih već nabrojanih kolegija, kao što su *Jazz i pop pjevanje*, *Glavni i/ili sporedni jazz instrument* (klavir, truba, trombon, saksofon i kontrabas), *Bas-gitara*, *Električna gitara*, *Klavir u školskoj praksi*, *Gitara u školskoj praksi*, nastava ekvivalentna *Solfeggiju (Gehör- und Rhythmusschulung)* te svi ansambli. Također, na diplomskom se studiju javljaju obavezni kolegiji povezani s jazz i popularnom glazbom, nabrojani u *Tablici 13*.

KUG naziv kolegija (broj semestara)	sati tjedno	ECTS
Musik nach 1900 (1)	2	2
Einführung in die Jazz- und Popularmusik (1)	1	1
Jazzharmonielehre	2	2
Improvisation-Jazz (oder Improvisation-Klassik) (1)	2	2

Tablica 13. *KUG: ostali kolegiji povezani s jazz i popularnom glazbom*

6. Izlazne kompetencije

Završetkom *Glazbene pedagogije* na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, student je osposobljen za rad kao nastavnik glazbe u osnovnim školama i gimnazijama, no i u glazbenoj školi, za nastavu pojedinih predmeta. Osim nastave u školi, kandidati se osposobljavaju i za rad kao voditelji vokalnih i instrumentalnih ansambala, organizatori glazbenih priredba, ili kao urednici u medijima – elektroničkim ili pisanim (MUZA, 2017c).

Situacija u Austriji vrlo je slična. Studij *Glazbenog odgoja* na Sveučilištu za glazbu i izvedbene umjetnosti u Grazu studente čini kompetentnima za rad na sekundarnom stupnju općeg obrazovanja. Priprema ih za posao nastavnika *Glazbenog odgoja* u srednjoj školi, koja započinje istovjetno petom razredu osnovne škole u Hrvatskoj. Velika je vjerojatnost da u svakoj školi, kao i u hrvatskim školama, postoji i dodatna nastava zbora, koju isti nastavnik vodi. Razlika između Hrvatske i Austrije je u tome što su u austrijskim školama ansambli i bendovi puno češća pojava. U tom slučaju jasno je zašto studenti na KUG-u moraju biti sposobni svirati toliko različitih instrumenata, te biti upoznati s popularnom literaturom u većoj mjeri nego njihovi kolege u Hrvatskoj.

U *Tablici 14* prikazane su i uspoređene najistaknutije izlazne kompetencije glazbenopedagoških studija, prema elaboratu o studijskom programu *Glazbene pedagogije* (izvor: MUZA, 2017c, 3-4), te kurikulumu studija *Glazbenog odgoja* (izvor: KUG, 2017e, 210-212).

	MUZA	KUG
KOMPETENCIJE	Završetkom studija student ima iduće kompetencije:	Završetkom studija student ima iduće kompetencije:
Umjetničke i glazbenoteorijske kompetencije	- u stanju je pratiti i analizirati svaki tiskani notni tekst kao i njegovu zvučnu realizaciju	- ima sposobnost slušanja te zapisivanja glazbe
	- može samostalno skladati glazbene cjeline i prikladno ih harmonijski i	- može samostalno skladati glazbene cjeline, te ih aranžirati za različite

	<p>polifono elaborirati</p> <p>- sposoban je na višoj razini sluhom prepoznavati kompleksniji glazbeni materijal, pamtiti ga i njime manipulirati</p>	<p>sastave</p>
	<p>- razumije obrasce i procese na kojima se zasniva glazbena improvizacija</p>	<p>-</p>
	<p>- sposoban je posredovati znanje i vještine glazbeno teorijskih predmeta</p> <p>- vrlo dobro poznaje kapitalna djela povijesnih i suvremenih glazbenih stilova i razumije njihovu ulogu u razvoju glazbenog stvaralaštva</p> <p>- vrlo dobro poznaje tehnike, forme i zvučna oblikovanja u glazbenom stvaralaštvu</p>	<p>- osposobljen je znanja dobivena tijekom studija primjeniti u svom budućem radu</p> <p>- ima osnovno znanje o glazbenim oblicima, stilovima, te povijesnim razdobljima, što zna i može primijeniti u nastavi</p>
	<p>-</p>	<p>- posjeduje veliku količinu znanja o razvoju dječjeg te mladenačkog glasa</p> <p>- može izražajno i primjereno pjevati te svirati različite glazbene stilove</p> <p>- u stanju je na različite načine glazbu prikazati kroz pokret ili ples, te ima osnovno znanje o tradicionalnim plesovima raznih kultura</p> <p>- vlada klavirom i gitarom u školskoj praksi, u pogledu pratnje pjesama ili muziciranja u ansamblu</p> <p>- raspolaže znanjem o scenografiji, za</p>

		<p>potrebe priredbi</p> <p>- sposoban je koncipirati, isplanirati te realizirati interdisciplinarni umjetnički projekt</p> <p>- razumije glazbu u njezinom povijesnom, sociološkom, estetskom, ideološkom i fizičko-psihološkom kontekstu</p>
Pedagoške kompetencije	- posjeduje znanja i vještine vođenja vokalnoga i/ili instrumentalnog ansambla	- posjeduje znanja i vještine vođenja vokalnoga i/ili instrumentalnog ansambla
	- iscrpno je upoznat s teorijskim načelima na području glazbene pedagogije	- sposoban je istraživati aspekte glazbene nastave
	-	<p>- može prepoznati glazbene vještine i sposobnosti kod učenika, te tome prilagoditi nastavu</p> <p>- svjestan je različitih navika slušanja glazbe kod djece i mladih, te za to ima razumijevanja</p> <p>- razumije ulogu i značaj glazbe u životu mladih ljudi, što integrira u nastavni sat</p> <p>- zna usmjeriti učenike da se izraze o svojim glazbenim iskustvima</p> <p>- zna primijeniti različite (glazbeno)pedagoške procese učenja</p> <p>- u stanju je sistematično i svrsishodno pripremiti se za nastavni sat, te ga</p>

		<p>realizirati</p> <ul style="list-style-type: none"> - koristi vlastita iskustva i mogućnosti kako bi u nastava bila interdisciplinarna - poznaje didaktičke pristupe glazbi kao interkulturalnom učenju - posjeduje metodički glazbeno-umjetnički repertoar koji može povezati s povijesnim i socijalnim odnosima u glazbi - svjestan je važnosti davanja povratne informacije - u stanju je procijeniti i evaluirati nastavni i pomoćni materijal za nastavu glazbe
Računalne kompetencije	<ul style="list-style-type: none"> - može koristiti računalnu tehnologiju kao pomoćno sredstvo u stvaranju, prezentiranju i tiskovnom oblikovanju svojih radova 	<ul style="list-style-type: none"> - zna se koristiti tehnologijom kao pomoćnim sredstvom kako bi dodatno motivirao učenike - sposoban je koristiti digitalnu tehnologiju za snimanje video i audio zapisa
Opće kompetencije	<ul style="list-style-type: none"> - sposoban je voditi ili surađivati u kompleksnim projektima - ima razvijenu sposobnost učenja, samomotivacije i samostalnost u djelovanju 	<ul style="list-style-type: none"> - ima sposobnost samostalnog planiranja i realizacije umjetničkog projekta kroz organizacijske i komunikacijske vještine, te timski rad - koristi iskustvo rada u timu za konstruktivnu suradnju s nastavnicima ostalih predmeta u školi
	<ul style="list-style-type: none"> - ima razvijenu sposobnost kritičkog razvijanja ideja i argumenata 	<ul style="list-style-type: none"> - može prepoznati i reagirati na poteškoće u razvoju te probleme u

	- ima razvijenu sposobnost kreativnoga mišljenja, rješavanja problema i rada u novim i promijenjenim okolnostima	učenju kod djece i mladih - može samostalno ili u suradnji s drugima postići visoku kvalitetu nastavnog sata - vidi sebe kao uzor učenicima, te shvaća korist cijeloživotnog učenja
--	--	---

Tablica 14. *Usporedba MUZA-KUG: Izlazne kompetencije*

Iz tablice se može očitati kako su pojedina područja izlaznih kompetencija detaljnije opisana na jednom studiju nego na drugom. Primjerice, na KUG-u su vrlo detaljno opisane pedagoške kompetencije, kao i opće kompetencije koje se odnose na rad s djecom, međuljudske odnose te cjeloživotno učenje. Umjetničke i glazbenoteorijske izlazne kompetencije studenata MUZA-e temelje se na visokoj razini znanja glazbenoteorijskih predmeta, dok je kod studenata KUG-a fokus na primjeni glazbenog znanja i ostalih grana umjetnosti u nastavi.

Najveća razlika između ova dva studija proizlazi iz razlike u sustavu glazbenih škola. U Austriji ne postoji oblik glazbenih škola kao što su hrvatske. Posljedica toga je da studenti u Austriji na studij dolaze s puno manjim predznanjem od studenata u Hrvatskoj. Međutim, glazbena znanja i vještine austrijskih studenata tijekom studija kontinuirano rastu, pa je napredak znatno vidljiv, zahvaljujući velikoj količini individualne nastave, te nastave u manjim grupama. Kada je riječ o znanju iz glazbenoteorijskih predmeta, može se zaključiti da na kraju studija više nema toliko velike razlike između studenata KUG-a i MUZA-e. Dakako da studenti u Zagrebu i dalje imaju više znanja, uz to što su i bolji pijanisti. Međutim, studenti KUG-a sposobni su svirati više instrumenata.

Kada je riječ o glazbenopedagoškim predmetima i praksi, već je spomenuto da je njihova zastupljenost u Grazu veća nego u Zagrebu. Upravo zbog toga će studenti KUG-a nakon završenog studija u školu doći spremniji i s puno više iskustva u nastavi. Njih studij maksimalno priprema za budući rad u školi, i to skladu s nastavnim planom i programom nastave glazbe u općeobrazovnim školama. Mnogo se više pažnje pridaje kvaliteti nastave iz pedagoškog aspekta, nego razini glazbenog znanja, s kojom se kao nastavnici glazbe u općeobrazovnim školama neće

susretati. Na Muzičkoj akademiji u Zagrebu praksa nije nebitna, već je ipak veći fokus na glazbenoteorijskim predmetima, nego što je to na KUG-u. Jedan od razumnih razloga za to je činjenica da su studenti nakon završetka studija kompetentni predavati, između ostalog, i u glazbenoj školi, zbog čega se ipak zahtijeva viša razina znanja. Treba uzeti u obzir i da je u Hrvatskoj posao u struci nakon završenog studija *Glazbene pedagogije* praktički zagarantiran, a to je pokazalo i analiza i prognoza potreba tržišta rada Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (*Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja, 2016*).

7. Zaključak

Razlika između studija *Glazbene pedagogije* u Zagrebu i studija *Glazbenog odgoja* u Grazu očituje se već prilikom dodatne provjere posebnih znanja, vještina i sposobnosti za upis za studij. Koncept prijemnog ispita gotovo je isti, ali se u Zagrebu ipak zahtijeva nešto viša razina znanja. Studenti u Grazu možda na studij dolaze s manjim predznanjem, no kroz kvalitetno razrađenu nastavu vidljiv je golem napredak tijekom studija, tako da je na kraju razlika u glazbenom znanju između ova dva studija znatno manja nego na početku.

Ono što se u konceptu glazbenopedagoških studija u Zagrebu i Grazu razlikuje je činjenica da je na KUG-u *Glazbeni odgoj* isključivo dvopredmetan nastavnički studij, gdje se za drugi studij izabire ili *Instrumentalni glazbeni odgoj*, ili bilo koji studij nastavničkog smjera na Karl-Franzens sveučilištu u Grazu. Na Muzičkoj akademiji u Zagrebu postoji jednopredmetni i dvopredmetni studij *Glazbene pedagogije*, no studenti većinom upisuju jednopredmetni.

Također se uvelike razlikuju studijski programi, odnosno gradivo koje se tijekom školovanja savladava. Dok se u Zagrebu na prijemnom ispitu i tokom studija može i mora svirati isključivo klavir kao individualni predmet, u Grazu je riječ o barem dva instrumenta, te pjevanju. Za pretpostaviti je da se zbog boljih financijskih uvjeta u Grazu u većoj mjeri održava individualna nastava te nastava u manjim grupama.

Interdisciplinarnost, kao i druge grane umjetnosti, puno se više njeguje i praktično provodi na KUG-u, dok je u Zagrebu takve kolegije moguće pohađati samo putem vanjske izbornosti, odnosno upisivanjem fakultativnih predmeta na drugim sastavnicama Sveučilišta. Zamjetna je i razlika u zastupljenosti i manifestaciji ostalih glazbenih žanrova na studiju, odnosno jazz i popularne glazbe, te njegovanju tradicijske glazbe. Raznolikost žanrova jedna je od glavnih karakteristika studija *Glazbenog odgoja* na KUG-u.

Kao jedna od najuočljivijih razlika u studijima je broj pedagoških predmeta te količina prakse, koja je puno zastupljenija, te detaljnije razrađenija na KUG-u. Također su vidljive i razlike u pedagoškom pristupu profesora. Naime, u austrijskom je obrazovnom sustavu učenik ili student taj koji je u središtu, iz čega se može pretpostaviti da je koncept nove škole više prisutan u Austriji, nego u Hrvatskoj.

Postavlja se pitanje je li za glazbenog pedagoga bitnije da je dobar glazbenik, ili da je dobar pedagog. Razumljivo je kako su obje komponente vrlo važne, no zanimljivo je primijetiti da se na Muzičkoj akademiji u Zagrebu više posvećuje ulozi studenta kao *glazbenika*, dok se na studiju u Grazu više pažnje pridaje tome kako postati dobar *pedagog*.

8. Literatura

- Ban, B. (1996) *Glazbena škola Franje Kuhača – povijest i život*. Osijek: Glazbena škola „Franjo Kuhač“
- Bruckner-Haring, C. (2011) *The Role of Jazz in Austria: Aspects of the Current Jazz scene*. URL: <http://www.ep.liu.se/ecp/062/053/ecp11062053.pdf> (2017-04-16)
- Glazbena škola u Varaždinu: 170 godina djelovanja* (1998). u: Maričić, N. (ur.), Varaždin: Glazbena škola Varaždin.
- HDGPP: članice* (2017). URL: <http://www.hdgpp.hr/clanice.htm> (2017-06-22)
- KUG* (2017a). URL: <https://www.kug.ac.at/studium-weiterbildung/studium/institute.html> (2017-04-08)
- KUG* (2017b). URL: <https://www.kug.ac.at/studium-weiterbildung/studium/ordentliche-studien-alphabetisch/lehramt-uf-musikerziehung.html> (2017-04-09)
- KUG* (2017c). URL: [https://www.kug.ac.at/fileadmin/media/studienabteilung/documents/downloads/Arbeitsbehelfe Studienunterlagen_Informationen/Lehramt_ME_IME_Zulassung_BA.pdf](https://www.kug.ac.at/fileadmin/media/studienabteilung/documents/downloads/Arbeitsbehelfe_Studienunterlagen_Informationen/Lehramt_ME_IME_Zulassung_BA.pdf) (2017-04-15)
- KUG* (2017d). URL: <https://www.kug.ac.at/studium-weiterbildung/studium/ordentliche-studien-alphabetisch/instrumentalgesangspaedagogik-igp/igp-volksmusik.html> (2017-04-15)
- KUG* (2017e). URL: http://www.impg.at/fileadmin/upload/studium/ma_lehramt_sek_ab_evso.pdf (2017-06-24)
- Leo Kestenber* (2017). URL: <https://www.leo-kestenberg.com/english/leo-kestenberg/> (2017-06-04)
- Markasović, V. (1998) *Osnovna glazbena škola Josipa Runjanina Vinkovci 1948.-1998*. Vinkovci: Osnovna glazbena škola Josipa Runjanina.
- MUZA* (2017a). URL: <http://www.muza.unizg.hr/8-odsjek-za-glazbenu-pedagogiju/> (2017-03-08)

MUZA (2017b). URL: <http://www.muza.unizg.hr/studiji/integrirani-sveucilisni-studij-za-instrumentaliste/> (2017-04-08)

MUZA (2017c). URL: <http://www.muza.unizg.hr/wp-content/uploads/2016/06/GLAZBENA-PEDAGOGIJA-DETALJAN-OPIS-PREDMETA-KOJI-SE-IZVODE-NA-STUDIJSKOM-PROGRAMU.pdf> (2017-04-15)

MUZA (2017d). URL: <http://www.muza.unizg.hr/wp-content/uploads/2016/06/INSTRUMENTALISTI-GUDACI-GITARA-DUHACI-UDARALJKE-HARFA-TABLICA-PREDMETA-PO-GODINAMA-STUDIJA.pdf> (2017-04-16)

Odsjek za glazbenu pedagogiju (2011). u: Krpan, E. (ur.), *Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu – 90 godina*. Zagreb: Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu, str. 201-212.

Peschl, G.; Teriner, G. (1999) Leitlinien zur Entwicklung der Musikpädagogik in Österreich. *Lebensfach Musik: Musikpädagogik weitergedacht*, u: Haustein M., Zopf. I., Seiter J. (ur.), Wien: Verein der Förderer der Schulhefte, str. 8-19.

Postani student (2017). URL: <https://www.postani-student.hr/Ucilista/Nositelji.aspx#> (2017-04-06)

Požgaj, J. (1975) *Metodika glazbenog odgoja u osnovnoj školi*. Zagreb: Prosvjetni sabor Hrvatske.

Pravilnik o postupku utvrđivanja rang liste (2017). URL: <http://www.muza.unizg.hr/images/muza/pdf/PRAVILNIK%20O%20POSTUPKU%20UTVRDI%20VANJA%20RANG%20LISTE%20-INTEGRIRANI%20STUDIJI%202016.pdf> (2017-04-22)

Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja (2016). URL: http://www.hzz.hr/UserDocsImages/preporuke_16.pdf (2017-06-10)

Rojko, P. (2012) *Metodika nastave glazbe: Teorijsko-tematski aspekti*. 2. izd. Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera-Pedagoški fakultet.

Rojko, P. (2014) Položaj i stanje hrvatske glazbene pedagogije danas. *Tonovi*, 29 (2), str. 79-92. URL: https://bib.irb.hr/datoteka/791631.Rojko_Poloaj_i_stanje_glazbene_pedagogije_.pdf (2017-04-24)

Sekundarstufe Allgemeinbildung (2017). URL: <http://www.lehramt-so.at/lehramtsstudium-neu/sekundarstufe/> (2017-04-09)

Svalina, V. (2015) *Kurikulum nastave glazbene kulture i kompetencije učitelja za poučavanje glazbe*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.

Šaban, L. (1982) *150 godina Hrvatskog glazbenog zavoda*. Zagreb: Hrvatski glazbeni zavod.

Šulentić Begić, J.; Begić, A. (2014) Nastava glazbe u primarnom obrazovanju u europskim državama. *Metodički ogleđi*, 21 (1), str. 23-45. URL: <http://hrcak.srce.hr/129796> (2017-06-18)

Tomić Ferić, I. (2009) Glazbeno školstvo u Splitu – od Općinske glazbene škole (1867.) do Umjetničke akademije (1997.). *Kulturna baština*, 35 (1), str. 283-302. URL: <http://hrcak.srce.hr/66160> (2017-06-16)

9. Popis tablica

Tablica 1. <i>Usporedba MUZA-KUG: prijemni ispit</i>	19
Tablica 2. <i>Usporedba MUZA-KUG: individualna nastava</i>	21
Tablica 3. <i>Usporedba MUZA-KUG: instrumenti u školskoj praksi</i>	24
Tablica 4. <i>Usporedba MUZA-KUG: dirigiranje i vođenje zborova</i>	25
Tablica 5. <i>Usporedba MUZA-KUG: Usporedba glazbenoteorijskih i muzikoloških predmeta</i> ...	27
Tablica 6. <i>MUZA: Popis kolegija bez ekvivalenta na KUG-u</i>	29
Tablica 7. <i>MUZA: Modul tambure</i>	30
Tablica 8. <i>MUZA: Modul ton majstor</i>	30
Tablica 9. <i>Usporedba MUZA-KUG: ansambli</i>	30
Tablica 10. <i>Usporedba MUZA-KUG: pedagoški predmeti i praksa</i>	31
Tablica 11. <i>KUG: Popis ostalih umjetničkih kolegija</i>	35
Tablica 12. <i>MUZA: Jazz modul</i>	38
Tablica 13. <i>KUG: ostali kolegiji povezani s jazz i popularnom glazbom</i>	39
Tablica 14. <i>Usporedba MUZA-KUG: Izlazne kompetencije</i>	44